

Manco Capac a mýty o původu inků

Přítomnost Inků v údolí Cuzca má, podobně i v jiných částech světa, nejenom vědecké a historické vysvětlení, ale také mytické a legendární podání. Tyto mýty jsou svědectvím o tom, jak Inkové chápali uspořádání světa; jsou to zakódované projevy jejich platných hodnot a jejich úkolem bylo ospravedlnit vlastní pozici ve společnosti a nadvládu nad ostatními národy.

V šestnáctém století španělsí kronikáři zaznamenali dva mýty o božském původu inckých vládců a jejich příchodu do údolí Cuzca. Inca Garcilaso de la Vega nám zanechal ten známější. Vypráví, že bohu Slunci se zželelo lidí, kteří žili na zemi v barbarství neznalí zákonů, a proto poslal na zem svého syna Manco Capaca a dceru jménem Mama Ocllo, která byla nejen Mancovou sestrou, ale zároveň i jeho manželkou. Jejich úkolem bylo přesvědčit lidi, aby přijali Slunce za svého boha, a naučit je stavět pevné domy, obdělávat půdu, pěstovat užitečné plodiny, chovat dobytek a těšit se z výsledků své práce jako civilizovaní lidé, ne jako barbari.

Sourozenci dostali zlatou hůl; měli putovat tak dlouho, dokud nedojdou na místo, kde se hůl snadno zaboří do země, a tam se usadit. Na zem vystoupili z jezera Titicaca a vydali se směrem na sever. Po dlouhém putování došli na kopec zvaný Huanacauri, nad údolím Cuzca a hůl zde snadno zapíchl do půdy. Bylo to znamení, že došli do cíle. Shromáždili všecken lid žijící v údolí a Manco Capac naučil muže obdělávat půdu, zhotovovat nástroje a jiné potřebné

76 Je také zřejmé, že kdyby Inkové pocházeli z Tiahuanaca, museli by v Cuzcu přežít některé prvky z jejich původní kultury. Žádný přistěhovalec, a zde mluvíme o velké skupině elity jednoho národa, nikdy úplně neztratí své kulturní tradice, naopak, na svém novém působišti se je snaží obnovit. V Cuzcu se nic takového nestalo. Musíme říci, že i tak zdůrazňovaná incká architektura je odlišná, a proto nemůže mít svůj původ na Altiplánu. Stejně tak hlavní bůh z Tiahuanaca, ani žádný jiný jemu podobný, nebyl nikdy zobrazen v inckém umění. Můžeme tedy shrnout, že archeologické a lingvistické důkazy ukazují, že Inkové nepocházejí z Tiahuanaca, vědci nenašli žádné stopy po jakémkoli typu migrace z Tiahuanaca do Cuzca, ani žádné důkazy, že aymarština se dostala na Altipláno z Coquimba. Incká kultura je tedy velmi osobitá civilizace s jasnou kulturní identitou, která má svůj původ v peruánských Středních Andách.

Další mytičtí inkové

SINCHI ROCA Po smrti Manco Capaca, někdy kolem roku 1230, se stal vládcem jeho syn Sinchi Roca. Jak nám napovídá jeho titul, *sinchi* totiž v kečujštině znamená „statečný válečník“, Roca se proslavil jako bojovník. Podle legendy se narodil v lokalitě Tampuquiro, na pouti družiny z Pacarictampu do Cuzca. Ještě velmi mladý se musel oženit s Mama Cocou, deerou náčelníka ze Saño, dnešní vesnice San Sebastián v blízkosti Cuzca, která se stala jeho hlavní manželkou. Tím se potvrdilo spojenectví v boji proti jiným *ayllu* v okolí. Zúčastnil se bojů s Hually, Sahuasery a Alcahuisy. I přesto, že byl velmi statečný, nedokázal rozšířit území získané otcem. Jeho knížectví dosahovalo jenom k blízkému kopeci Singa, dnes Tambomachay. Byl však také obratným diplomatem, a tak si získal přátelství některých náčelníků ze sousedství, nikdy ale přátelství Tocay Capaca z království Pinagua. Vypráví se, že v jedné šarvátkě mu Tocay dokonce pěstí vyrazil přední zuby.

Sinchi Roca rozšířil chrám Intihuasi, který do té doby byl, jak napsal Bernabé Cobo, prostou a hrubou stavbou z vepřovic. Kult boha Slunce vyžadoval, aby tento chrám vzbuzoval respekt, úctu a obdiv okolních národů. Postavil také nový palác pro sebe a svou rodinu, protože palác postavený jeho předchůdcem Manco Capacem se stal místem, kde byla uložena jeho mumie, o níž pečoval jeho rod. Nařídil také postavit rozsáhlé zemědělské terasy v blízkosti města.

Po jeho smrti se měl ujmout vlády jeho syn Manco Sacapaa, ale neznáme důvody, proč se tak nestalo. Místo něho nastoupil na trůn Lloque Yupanqui. Manco Sacapaa se stal šéfem rodu a potomků Sinchi Rocy, zvaného *Rauraupanaca*.

LLOQUE YUPANQUI Také on byl synem Sinchi Rocy a vládcem se stal někdy kolem roku 1260. Stejně jako jeho předchůdce, ani on nemohl rozšířit malé území svého knížectví, protože stále musel bránit území získaná dědem Manco Capacem. Pokračoval ve válce s Ayarmaky. V jedné chvíli se zdálo, že Inkové válku prohrají a budou vytlačeni z Cuzca, ale pak se na ně usmálo štěstí. Tocay Capac, král Ayarmaků byl zabit a Inkové získali pozemky *ayllu* Maras. Nebylo to rozsáhlé území, dokonce dovolili původním obyvatelům zde dál setrvat a užívat půdu, ale bylo to důležité vítězství. V této době se také vzbouřil národ Hualla a i toto povstání bylo krutě potlačeno.

Sám Lloque Yupanqui se bitev nezúčastnil; velení vojska svěřil svému synovi Cusi Huamán Churimu. On sám se radši věnoval diplomacii. Snažil se získat sympatie náčelníků jiných národů a v některých případech se mu to dařilo. Spřátelil se s pánem jménem Guamay Samo, který vládl ve Huaru, asi třicet pět kilometrů na jih od Cuzca, s náčelníkem Pachachulla Huiracocha a s vládcem kmene Quilliscachis v dnešní Pucyuře v kraji Anta.

Mnozí kronikáři, mezi nimi Bernabé Cobo a Juan de Santa Cruz Pachacuti, mu přisuzují zkrášlení Intihuasi a stavbu Acllahuasi, Domu slunečních pannen, kde tyto ženy mimo jiné vyráběly jemné oblečení pro inku. Také označil místo, kde se pravidelně konal trh, zvaný *catu*. A nadto určil pravidla pro směnu zboží.

NÁBOŽENSTVÍ, RITUÁLY A CEREMONIE

Abychom porozuměli náboženskému smýšlení a pohledu na svět obyvatel And, musíme se znovu uchýlit ke španělským i indiánským kronikářům, kteří nám po dobytí říše Inků vyprávějí jejich historii a popisují jejich zvyky. K tomu musíme ale přidat informace získané ze studií antropologů, archeologů, etnografů, sociologů a vědců z různých oborů.

Náboženství Tahuantinsuyu bylo spíše morálním kodexem než metafyzickou koncepcí, protože nebylo založeno na žádných složitých abstraktních představách. Můžeme říci, že stát a církve byly totožné, byly to samé. Uznávaly stejné zásady a stejnou autoritu. Církev měla charakter společenské a politické instituce. Církev byla stát. Neexistovala jasná hranice mezi politikou a náboženstvím. Protože základem celé peruánské kultury bylo po tisíce let jejího rozvoje zemědělství, je jasné, že náboženská víra a přesvědčení byly založené na aktivitách s ním spojených.

Život obyvatel And byl řízen stále přítomnými nadpřirozenými silami a bytostmi, z jejichž vlivu se nikdo nemohl vymanit, naopak si musel získat jejich přízeň mnohými rituály, ceremoniály a obětinami. V tomto rámci musíme vzít v úvahu, že v incké říši existovala velmi silná náboženská tradice pocházející ještě z dob před Inků. Všechny národy a etnika začleněné do říše stále uctívaly své staré bohy v chrámech, kde rituály přetrvávaly beze změny po staletí. Tato náboženství, jež se udržela nedotčená různými vojenskými

když začínali práci a pak na místo, kde se nacházelo, když skončili. Každý pak věděl, jak dlouho práce trvala. V horách byly základem stravy prostých lidí brambory a právě doba potřebná k uvaření hrnce brambor se stala jednotkou měření času. Práce trvala tak dlouho než se uvařil jeden, dva či více hrnců brambor.

Medicína

Inkové věřili, že každá nemoc měla nadpřirozenou příčinu: buď byla důsledkem hříchu a bohové ji poslali na člověka jako trest za jeho prohřešky, nebo byla způsobena zlobou a podlostí jiných lidí. Mezi nejvážnější patřilo krvesmilství, jakýkoliv zločin nebo krádež. Bohové se hněvali na člověka nejen pro jeho hříchy, ale i za zanedbání kultu, a proto ho trestali uhranutím způsobeným čarodějem nebo oddělením duše od těla, způsobeným silným úlekem nebo uřknutím. Říkali, že nervové, kožní, střevní nebo plicní nemoci jsou důsledkem špatných větrů, které s sebou přinášejí hněv démonů nebo zlých sil, jež sídlí v některých pramenech. Věřili, že choroba se může projevit i jako nějaké cizí těleso uložené v těle, posunutí nebo přemístění orgánů, otrava nebo jenom nějaký negativní magický vliv. Nemoc z výšky projevující se bolestmi hlavy, malátností a závratěmi, byla prý způsobována horskými démony a zemřelými.

Velmi důležitým krokem jak předejít všemožným chorobám byla veřejná zpověď na nějakém posvátném místě. Jednalo se o rituály hromadného očištění. Všichni účastníci se museli zpovídat, aby tak utišili hněv bohů. Již Polo de Ondegardo napsal že: „*věřili, že všechny nemoci jsou způsobené hříchem, kterého se dopustili a aby se vyléčili, obětovali bohům a zpovíдали se.... Tito lidé také mohli být týráni, mohli jim svázat ruce nebo je bít holí jako pokání.*“ Molina upřesnil že: „*...přiznávají, že patřičně nectili Slunce, Lunu a o svátcích ... souložili s cizí ženou... Když se vyzpovídali, odevzdali zpovědníkovi korálek z mullu upevněný na trn a ten ho rozlámal. Když se mu ho podařilo rozlomit na tři části, byla zpověď dobrá, když jenom na dvě, byla špatná“*